

Keeleprogramm 2022–2025

Tulemusvaldkond	Eesti keel ja eestlus
Tulemusvaldkonna eesmärk	Tagada eesti keele kui riigikeele toimimine kõikides eluvaldkondades, eesti keele õpetamine, uurimine, arendamine ja kaitse ning sellega eesti keele säilimine läbi aegade.
Valdkonna arengukava	„Eesti keele arengukava 2021–2035“

Programmi eesmärk: eesti keel on arenenud kultuur- ja suhtluskeel ning Eestis väärtustatakse mitmekeelsust

Programmi kogueelarve

	2022	2023	2024	2025
	RES 2022–2025			
Programmi kogukulud* (tuhandetes eurodes)	5 593	5 593	5 595	5 596

* kuludes ei ole arvestatud amortisatsiooni ja finantstehinguid

Olukorra lühianalüüs

Eesti keelel on riigikeele ja Euroopa Liidu ametliku keelena kindel positsioon, kuid arvestama peab üleilmse keelelise mitmekesisuse vähenemise mõjuga ka eesti keelele. Samuti on valdkondi, kus eesti keele kasutamine on vähenenud ning tööturule on lisandunud ametikohti, mille eesti keele oskuse nõuded on reguleerimata. Eesti keele positsiooni hoidmiseks ja kindlustamiseks populariseeritakse ja soodustatakse eesti keele kasutamist, õppimist ja uurimist, tähtsustatakse eesti keelt identiteedi kandjana ning jälgitakse keelevaldkonna õigusruumi vastavust ühiskonnas toimuvatele arengutele.

Eesti keeleteadus ja keeletehnoloogia on rahvusvaheliselt kõrgel tasemel ning keeleressursid ja keeletehnoloogilised rakendused kättesaadavad. Keeleuurimise ja teadusliku kirjeldamise puhul on probleemiks digitaalsete ressursside ja keeletehnoloogia vähene kasutamine ning piiratud rakendamine. Keeletehnoloogia ja keeleressursside arendamisel on probleemiks korpuste ebaühtlane kvaliteet, vähesus või puudumine. Ajakohase, kättesaadava ja mitmekesise keeletaristu saavutamiseks toetatakse keeleteaduse ja keeletehnoloogia edasist arengut.

Eesti keele oskus on vajalik Eesti ühiskonnas edukaks toimimiseks, kuid on elanikke, kelle eesti keele oskus ei ole piisav, et nad saaksid takistamatult omandada haridust, osaleda tööturul jne. Täiskasvanute eesti keele õppe valdkonnas puudub süsteemne keeleõppetegevuste koordineerimine. Eesti keele õppes tervikuna on puudu kaasaegseid ja terviklikke e-õppematerjale, piisavalt ei ole pakutud täienduskoolitusi, et nii keele- kui ka aineõpetajad oleksid suutelised toetama õpilaste keeleoskuse igakülgset arengut. Välismaal pakutakse eesti keele õpet nii rahvuskaaslastele emakeelena kui ka teistele huvilistele võõrkeelena, kuid selle tegevuse kättesaadavus vajab laiendamist. Võõrkeelte õppes domineerib inglise keel, varjutades teiste, Eestile samuti oluliste võõrkeelte õpet ning nende piisavalt hea oskuse olulisust.

Olulisemad programmi (arendus)tegevused 2022.–2025. aastal

- Tõhustatakse täiskasvanute eesti keele kui teise keele õpet ja parandatakse õppevõimalusi. Koostöös teiste eesti keele õpet pakkuvate ministeeriumide ja asutustega korrastatakse täiskasvanute eesti keele õppe korraldust, sh arendatakse täiskasvanute eesti keele õppe tegevusi koondavat e-keskkonda. Täiskasvanute eesti keele kui teise keele oskuse hindamises võetakse suund elektrooniliste hindamisvahendite arendamisele ja jätkatakse eesti keele e-õppe võimaluste arendamist. Toetatakse eesti keele kui teise keele ja aineõpetajate täienduskoolitust.
- Arendatakse etapiti välja riigi keskne masintõlkekeskkond, sh arendatakse pidevalt edasi masintõlkekeskkonna sisendiks olevaid masintõlkemootoreid. Riigi keskne masintõlkekeskkond pakub avalikule sektorile ja laiemale avalikkusele kvaliteetset valdkondlikku tõlget, võimaldab tõlkekulude kokkuhoidu kuni 40% ning kiirendab oluliselt tõlkeprotsesse.
- Eesti Keele Instituudi juurde loodud keeletehnoloogia kompetentsikeskusesse koondatakse valdkonna olulisemad tugitegevused, suurendatakse valdkonna seiret ning soodustatakse seeläbi keeletehnoloogiliste vahendite kasutamist. Töötakse välja Eesti keeletehnoloogia valdkonna arendamise ning keeletehnoloogia vahendite laialdase kasutuselevõtu tegevuskava.
- Eesti keele maine ja staatuse tugevdamise eesmärgil kujundatakse Keeleamet asutuseks, mis tegeleb nii inimeste eesti keele oskuste arendamise kui ka hindamisega. Seejuures ajakohastatakse keelevaldkonna õigusruumi ning teostatakse regulaarset järelevalvet kehtestatud nõuete täitmise üle kõikides olulistes keeleseadusega hõlmatud keelekasutusvaldkondades.
- Luuakse mitmekülgseid võimalusi keeletaristu arendamiseks, et tagada selle innovaatus ja kättesaadavus. Tõhustatakse keeleressursside koondamist ühtsetesse süsteemidesse, mis võimaldavad sõnakogusid, andmebaase ja keelekorpusi masinloetavalt töödelda. Seejuures arendatakse sõnastiku- ja terminibaasisüsteemi Ekilex ja keeleportaali Sõnaveeb. Töötatakse välja Eesti terminitöö tegevuskava ning luuakse toimiv Ekilexi terminivõrgustik, et kiirendada termininõuannet ja soodustada erialaspetsialistide, tõlkijate ja (keele)toimetajate koostööd.
- Mitmekeelsuse ja võõrkeeleõppe toetamiseks levitatakse Eestis Euroopa keeleõppe raamdokumendi sõsarköite põhimõtteid ja tasemekirjeldusi. Sõsarköite rakendamiseks koolitatakse keeleõpetajaid, õppematerjalide koostajaid ning testide koostajaid ja hindajaid.
- Toetatakse keeleõpet eestlaste kogukondades mitmetes riikides asuvates üldharidus- ja pühapäevakoolides, seltsides, lasteaedades, mudilasringides ja keelekursustel ning toetatakse Üleilmakooli tegevusi. Toetatakse eesti keele ja kultuuri õpetamist rohkem kui 30 erineva riigi kõrgkoolis ning avatakse uus eesti keele õpetuskoht mõnes USA kõrgkoolis.

- Koostöös kõrgkoolidega töötatakse välja ja rakendatakse kõrghariduse keele- ja rahvusvahelistumise põhimõtted, mis tagavad eesti keele toimimise kõrgharidus- ja teaduskeelena.

1. Programmi meede ja tegevused

Meede 1. Keelevaldkonna arendamine

Meetmesse on koondatud eesti keele mainet ja staatust tugevdavad tegevused, mis loovad soodsad hoiakud eesti keele arendamiseks ja kaitsmiseks. Samuti tagatakse meetmega ajakohane keeletaristu ja keeletehnoloogia, mis on vajalikud selleks, et eesti keelt saaks kasutada igas elu- ja teadusvaldkonnas. Meetmega arendatakse eesti keele kui emakeele ja teise keele õpet ning laiendatakse eesti keele õppimisvõimalusi, toetatakse mitmekeelsuse arengut.

Meetme mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2035
	Sihttase							
16–65-aastaste Eesti elanike funktsionaalne lugemisoskus eesti keeles	Uus mõõdik: täpsustatakse 2022/23. a PIAAC uuringu tulemuste põhjal							
Eesti keelt kasutavate inimeste osakaal rahvastikust	Uus mõõdik: täpsustatakse 2022. aastal							
Eesti elanike enesehinnanguline võõrkeeleoskus	Uus mõõdik: täpsustatakse 2022. aastal							

Tegevus 1.1. Eesti keele maine ja staatuse tugevdamine

Toetatakse eesti keele mainet ja staatust tugevdavaid tegevusi, millega kujundatakse keelekasutajate hoiakuid ning juhitakse eesti keele õiguslikku staatust ja ühiskondlikku levikut. Toetatakse eesti keele, eesti keele piirkondlike keelekujude õppimist, õpetamist ja uurimist populariseerivaid ning väärtustavaid tegevusi ja keelepoliitika-alast rahvusvahelist koostööd.

Mõõdik	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
			Sihttase				
<i>Eesmärk: Eesti keele staatus on kindel ja maine on hea</i>							
Keelevaldkonna teavitus-, populariseerimis- ja tunnustusüritused	50	50	50	50	50	50	50
Eesti keele maine ühiskonnas - eesti emakeelega inimeste hulgas - eesti keelest erineva ema- või kodukeelega inimeste hulgas	Uus indikaator, meetoodika töötatakse välja						

Tegevuse kirjeldus ja rahastamiskava (tuhandetes eurodes)

Tegevus/ Tulemus	2022	2023	2024	2025
Tegevuse 1.1 rahastamiskava				
Tegevuse raames toimub:				
- Eesti keele, sh eesti keele piirkondlike erikujude ning mitmekeelsuse väärtustamine tunnustuste jagamise kaudu Tulemus: keelevaldkonna auhindade ja tunnustustega on kogu ühiskonnale saadetud eesti keelt ja mitmekeelsust väärtustav sõnum.				
- Eesti keele kasutamise, õpetamise, uurimise populariseerimine Tulemus: selge ja kõnekas sõnum eesti keele kasutamise, õpetamise ja uurimise kohta on avalikus ruumis nähtav; keele mainekujundusse panustavad üritused on korraldatud.				
- Rahvusvaheline keelepoliitikaalane koostöö Tulemus: rahvusvaheline keelepoliitika ja -õppe alane koostöö on hästi toetatud, Eesti on esindatud rahvusvahelistes keeleinstitutsioonide võrgustikes.				
- Järelevalve keeleseaduse ja teiste keelekasutust reguleerivate õigusaktide täitmise üle Tulemus: on laiendatud ja tõhustatud asutuste ja isikute nõustamist, on parandatud inimeste teadlikkust keeleõigustest ning tagatud nende õiguste rakendamine.				
- Keelehoolde arendamine ja keelenõu kättesaadavus Tulemus: keelekorralduse põhimõtted on vastavusse viidud eesti keele arenguga; on tagatud keeleteoimetaja kutse kõrge tase; on tõhustatud selge keele põhimõtete järgmist nii avalikus ruumis ja ametiasutustes kui meedias.				
KOKKU KULUD	712	712	712	712

Tegevus 1.2. Keeletaristu ja keeletehnoloogia arendamine

Toetatakse keeleressursside loomist ning keeletehnoloogia arendamist ja keeletehnoloogia vahendite kasutuselevõttu. Tegevus hõlmab keeleteaduse arendamist, sõnastike, oskussõnastike, terminibaaside, kõne- ja tekstikorpuste koostamist. Luuakse võimalused, et töötada välja keeletehnoloogilise toega rakendusi erivajadustega inimeste jaoks.

Mõõdik	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
			Sihttase				
<i>Eesmärk: Eesti keele uurimine on rahvusvaheliselt kõrgel tasemel ning keeletaristu on innovaatiline, avatud ja mitmekesine, eestikeelset oskussõnavara arendatakse koordineeritult</i>							
Keeleressursside variatiivsus							
- Korpused	84	110	115	120	125	130	135
- Sõnavararessursid	73	82	85	90	95	100	105
Aktiivsete terminikomisjonide arv	32	34	35	35	40	45	50

Tegevuse kirjeldus ja rahastamiskava (tuhandetes eurodes)

Tegevus/ Tulemus	2022	2023	2024	2025
Tegevuse 1.2 rahastamiskava				
Tegevuse raames toimub:				
<p>- Eesti keeleteaduse arendamine ning sõnastike, andmebaaside ja keelekorpuste loomine Tulemus: on soodustatud Eesti keeleteaduse kui keelevaldkonna teadus- ja arendussuuna arendamist; on avaldatud uurimistulemusi eesti keele, sh selle piirkondlike erijoonte kohta; on loodud ja arendatud nüüdisajastatud, avatud ja mugavalt kasutatavaid sõnastikke, sh oskussõnastikke, andmebaase ja keelekorpuse; on soodustatud eesti viipekeele uurimist ja õpetamist; on arendatud eesti viipekeelt, sh erialaviipeid.</p>				
<p>- Terminitöö korraldamine ja eesti teaduskeele arendamine Tulemus: On korraldatud „Eesti oskuskeelekorralduse ja terminitöö toetamise põhimõtete“ tegevused, on arendatud eestikeelset terminivara ning on loodud terminitöö ekspertide võrgustik, mis võimaldab varasemast kiiremat termininõuannet. Välja on töötatud Eesti terminitöö tegevuskava. Eestikeelsete kõrgkooliõpikute koostamise toetusmeetme kaudu on soodustatud eestikeelsete teadustekstide loomist ja avaldamist ning eesti teaduskeele arendamist.</p>				
<p>- Hõimurahvaste keelte ja kultuuride arengu toetamine Tulemus: on korraldatud hõimurahvaste programmi tegevused, millega toetatakse hõimurahvaste keelte ja kultuuride uurimist ja keeletaristu arendamist.</p>				
<p>-Keeletehnoloogiliste ressursside arendamine ja kasutuselevõtt¹ Tulemus: Loodud on keeletehnoloogilised ressurssid ning toetatakse nende kasutuselevõttu lõppkasutajale mõeldud digitaalsetes teenustes. Keeletehnoloogia keskuse kaudu toetatakse keeletehnoloogia valdkonna TA-tegevust.</p>				
KOKKU KULUD	3 505	3 506	3 508	3 509

¹ Keeletehnoloogia investeeringud tulevad ka teadusprogrammist – arendatakse keele- ja kõnetehnoloogiat, sh loomuliku keele liidesed, automaatne keelekorrekatuur, automatiseeritud keeletöötlus, kõnetöötlus jmt. Keeletehnoloogia arendamist toetatakse suures osas HTMi TA-programmist „Eesti keeletehnoloogia 2018–2027“.

Tegevus 1.3. Eesti keele õppe toetamine ja oskuse hindamine, mitmekeelsuse toetamine

Tegevus hõlmab eesti keele kui emakeele ja eesti keele kui teise või võõrkeele ning võõrkeelte õpet toetavaid tegevusi, sh täiskasvanute eesti keele õpe ja eesti keele õpe välismaal. Toetatakse keeleõpetajate professionaalset arengut ja koostööd, arendatakse keeleõppematerjale ja keeleoskuse hindamise vahendeid, kujundatakse mitmekeelsust toetavaid hoiakuid.

Mõõdik	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
			Sihttase				
Eesmärk: Kõik Eesti elanikud valdavad eesti keelt ja väärtustavad teiste keelte oskust							
Gümnaasiumihariduse omandanud noorte eesti keele riigieksami keskmine tulemus punktides (maksimaalne 100)	63,7	62,7	≥64	≥64	≥64	≥64	≥64
Eesti keele tasemeeksami sooritanute osakaal eksamil käinutest (%)	57,4	57,6	≥58	≥58	≥60	≥60	≥60
Väliseestlaste osalus eesti keele õppes (inimeste arv aastas)	3700	3900	3900	3950	4000	4050	4100
Võõrkeele riigieksamil vähemalt B2-keeleoskustaseme saavutanute osakaal (%)*	63,8	**	≥64	≥64	≥64	≥66	≥66

*K.a rahvusvaheliste keeleeksamite tulemused, arvestatud on statsionaarse õppe lõpetanute tulemusi.

**2020. aasta kevadel võõrkeele riigieksamit ei toimunud. Õpilased sooritasid rahvusvahelisi keeleeksameid, kuid nende osakaalu põhjal ei saa üldistada võõrkeeleõppe tulemuslikkust kõigi lõpetajate lõikes.

Tegevuse kirjeldus ja rahastamiskava (tuhandetes eurodes)

Tegevus/ Tulemus	2022	2023	2024	2025
Tegevuse 1.3 rahastamiskava				
Tegevuse raames toimub:				
- Eesti keele õppe edendamine, sh õppevahendite ja meetodite arendamine				
Tulemus: arendatud on (e-)õppevahendid ja -keskkondi ning õppemeetodeid, tagatud on eesti kirjakeele ja erialakeele tugi õpikute ja õppematerjalide koostamiseks, loodud keeleõppematerjalid kasutavad keeletehnoloogia komponente.*				
- Eesti keele ja eesti keeles õpetavate õpetajate ja võõrkeeleõpetajate professionaalse arengu toetamine				
Tulemus: Täiendatud on keele- ja aineõpetajate oskusi toetada eri vanuses, eri kultuuri- ja haridustaustaga õpilaste keeleoskuse arengut. Edendatakse keeleõpetajate koostööd. Haridustöötajate eesti keele oskus on paranenud.**				
- Eesti keele oskuse hindamine				
Tulemus: eesti keele tasemeeksamid on korraldatud ja arendatud, hüvitatud on keeleõppekulusid.***				
- Eesti keele õpetamise ja säilitamise toetamine väliseesti kogukondades				
Tulemus: eesti keele õppimisvõimalused välismaal paranevad ning eesti lastel on võimalik õppida eesti keelt ja kultuurilugu erinevates õpetuskohtades ning e-õppe võimaluste toel saavad eesti keele õppes osaleda ka hajaeestlased; välismaal eesti keelt ja kultuuri õpetavad õpetajad pääsevad Eestis toimuvatele koolitustele, on toetatud Eesti päritolu noorte õpingute jätkamist Eesti kõrg- ja kutsehariduses.				
- Eesti keele ja kultuuri akadeemilise välisõppe korraldamine				
Tulemus: välismaa õpetuskeskustes jätkavad tööd kümme Eestist lähetatud eesti keele ja kultuuri lektorit, suureneb Eestist lähetatud lektoriga õpetuskeskuste arv.				
- Võõrkeelte õppe ja mitmekeelsuse toetamine				
Tulemus: soodustatud on eri võõrkeelte õppimist (sh varajase võõrkeeleõppe, CertiLingua programmiga) ja mitmekeelsust. Keeleõppes lähtutakse Euroopa keeleõppe raamdokumendi ja selle sõsarköite põhimõtetest ja keeleoskustasemetest. Edendatud on rahvusvaheliste võõrkeeleeksamite sooritamist.				
KOKKU KULUD	1 376	1 376	1 376	1 376

Lisaks on kavandamisel tõukefondide 2021–2027 rakenduskava raames järgmised tegevused:

*Arendatud on keskkonda, mis koondab riigi poolt täiskasvanud eesti keele õppijatele pakutavad keeleõppeteenused. Koolitatud on õppematerjalide koostajaid, arendatud on keelekorpuseid, teostatud analüüse ja uuringuid.

**Haridustöötajate (sh eesti keele kui teise keele õpetajate ja aineõpetajate) keeleõppealane koolitamine ning nende eesti keele kui teise keele oskuse tõstmine.

***Arendatud on eesti keele oskuse e-hindamise vahendeid (tasemeeksamid, sõeltest), sh on kasutatud keeletehnoloogia võimalusi. Koolitatud on testikoostajaid ja hindajaid, tõstetud on testimisalast pädevust.

Juhtimiskorraldus

Keeleprogrammi on koostanud ja selle eest vastutab Haridus- ja Teadusministeerium (HTM). Programmi elluviimise panustavad peale HTM-i Keeleamet ja Eesti Keele Instituut.

Programmis seatud eesmärkide saavutamise ja mõõdikute seiramise eest vastutab HTM. Programmi täitmise kohta antakse igal aastal aru tulemusvaldkonna „Eesti keel ja eestlus“ tulemusaruande raames.

Programmi juhtimistasandid on meede ja tegevus. Teenuste juhtimine on asutuse planeerimistasand.

- **Programmi eesmärgi** saavutamise eest vastutab kantsler.
- **Programmi meetme** eesmärgi saavutamise eest vastutab asekancler.
- **Programmi tegevuste** elluviimise ja eesmärgi saavutamise eest vastutab osakonnajuhataja.